

УДК 327(485)

А. В. Трофименко
Н. Е. Чокотило

ЕТАПИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ШВЕДСЬКОГО НЕЙТРАЛІТЕТУ

Стаття присвячена аналізу основних етапів у процесі становлення та трансформації політики нейтралітету Швеції, а також виокремленню їх характерних особливостей. У статті визначені основні причини обрання Швецією політики нейтралітету як основи зовнішньої політики та забезпечення національної безпеки. Досліджено процес еволюції змісту цієї політики з 1814 року, визначено сучасні характеристики шведського нейтралітету та його особливості. Особливу увагу приділено впливу нейтралітету на політику Швеції в Європейському Союзі.

Ключові слова: нейтралітет, Швеція, зовнішня політика, ЄС, НАТО.

DOI 10.34079/2226-2830-2019-9-26-174-181

Після розпаду біполярної системи міжнародних відносин, із зміною характеру загроз міжнародної безпеки, збільшенням кількості регіональних конфліктів, актуалізується процес перегляду сучасними державами політики в сфері забезпечення національної безпеки, підвищується інтерес, як політиків, так і науковців, до такого інституту, як нейтралітет. Не зважаючи на існуючі позиції, що цей інститут в умовах глобалізації та регіоналізації не відповідає сучасним вимогам системи міжнародних відносин, він все ж зберігається як форма зовнішньополітичної стратегії розвинутих держав світу.

З огляду на це, дослідження нейтралітету, за допомогою історичного підходу, розгляд процесу його трансформації та виявлення його особливостей у сучасних мовах, представляється актуальним. При цьому особливий науковий інтерес викликає досвід високорозвинених держав із сталими демократичними традиціями, що мають чітку позицію на міжнародній арені, до яких належить Швеція. Ця країна сьогодні має усталену фінансову систему, розвинену економіку, політичну стабільність, високий рівень розвитку громадянського суспільства, здатна забезпечити своїй державі постійний соціально-економічний розвиток, суверенітет і оборонну самодостатність. Серед чинників, що сприяли досягненню таких результатів можна виокремити і проведення нейтральної політики, якої Швеція дотримувалася з 1814 року. Виокремлення етапів трансформації цієї політики допомагає встановити, як саме Швеція досягла такого положення на міжнародній арені. Крім того, досвід Швеції у цій сфері може бути використаним іншими державами, що знаходяться в пошуку моделей забезпечення безпеки, оптимального механізму позиціонування країни на міжнародній арені, рішень у подоланні конфліктів, зокрема для України.

Результати та матеріали статті можуть слугувати фундаментом для подальшого глибокого дослідження такого феномену, як нейтралітет, компаративного аналізу його форм, дозволяють оцінити потенціал його розвитку в сучасних міжнародних умовах,

Метою цієї статті є встановити етапи шведської політики нейтралітету та розглянути специфічні риси, характерні для кожного з них. Об'єктом даної статті є нейтралітет Швеції

як елемент зовнішньої політики та основа забезпечення національної безпеки. Предметом – етапи трансформації шведського нейтралітету та їх характерні особливості.

Проблема нейтралітету, зокрема його шведського варіанту є досить популярним предметом наукового аналізу, як серед українських, так і серед іноземних науковців. Дослідженням розвитку шведської політики нейтралітету займаються такі закордонні автори як К. Вальбек, Дж. Вейбуль, Б. Сунделіус. Автори присвячують свої роботи аналізу становлення, розвитку та специфіки шведського нейтралітету. Дж. Вейбуль розглядає історію нейтралітету Швеції і перспективи його розвитку, витоки шведського нейтралітету детально описує К. Вальбек, Б. Сунделіус досліджує окремі сфери зовнішньої політики скандинавських країн та порівнює їх, виділяючи їх вплив на сферу безпеки, міжнародного розвитку та зовнішню політику в цілому.

В українській історіографії не представлено комплексне дослідження проблеми шведського нейтралітету, проте розглянуто окремі тенденції в низці наукових статей. Серед вітчизняних авторів можна виділити В. М. Вдовенко, яка у своїх працях розглядає зміни понять «нейтралітет» та «позаблоковість» в умовах трансформації європейських структур безпеки. Також цікавими є роботи Н. А. Мельник, у яких автор розглянула класифікацію видів і форм нейтралітету, визначила особливості впливу процесів глобалізації на сутність концепції нейтралітету. Заслужують уваги праці В.К. Антошкіна, в яких визначаються позиції європейських нейтральних держав відносно питань колективної безпеки та оборони. Окрім цього, є ряд авторів, які аналізують у своїх працях окремі держави Європи з нейтральним статусом. До них відноситься, наприклад, праця О.В. Коломієць, де автор розглядає характеристики країн і пропонує класифікацію моделей безпеки. Слід відзначити спільну працю А. В. Манжолі та В. М. Вдовенко, де аналізується місце і роль нейтралітету та позаблоковості у європейській системі міжнародних відносин.

Політика нейтралітету трактується вченими, як політика невтручання країни у військові конфлікти, неприєднання до військових блоків та відмова від війни як способу вирішення конфліктів. Шведський нейтралітет має специфічні риси, які не притаманні іншим нейтральним державам, таким як Швейцарія та Австрія. Різниця між її нейтралітетом та нейтралітетом інших країн полягає в тому, що їх нейтральний статус базується на багатосторонніх угодах та міжнародних гарантіях, у Швеції ж він не вказується в жодному міжнародному договорі, його не засвідчила жодна країна чи міжнародна організація. Шведський нейтралітет – це її самопроголошений статус [2].

Беручи участь у 28 війнах менш ніж за триста років, Швеція вирішила відійти від завойовницького ставлення до сусідів і дотримуватися нейтралітету [1]. Вчені й досі ведуть дискусії щодо часу прийняття Швецією свого нейтрального статусу. Розглянемо два основні погляди стосовно цього питання. Перший ґрунтується на тому факті, що Швеція не брала участі в жодному військовому конфлікті з 14 серпня 1814 р. (підписання договору з Норвегією) [23]. Це було обумовлено тим, що після Наполеонівських війн 1799-1815 рр. маршал Бернадот (в майбутньому Карл XIV Юхан – король Швеції) вирішив закріпити свої позиції після успішної війни з Норвегією й виступив з заявою про формальне неприєднання країни до військових блоків і неучасті в війнах [11]. Пізніше ці принципи були закріплені в зверненні Карла XIV Юхана до Риксдагу в 1818 р. [22]. Згідно іншого погляду нейтральною Швеція стала лише в 1834 р., коли Карл Юхан відіслав меморандуми урядам Великобританії і Росії, в яких повідомив про намір Швеції зберегти нейтралітет у можливому конфлікті відносно Східного питання між цими двома країнами,

що було обумовлено її занепокоєнням щодо можливого перетворення країн Балтії на арену бойових дій, коли Росія почала посилювати свої позиції на Аландських островах, і поширювати свій вплив. Ці погляди об'єднує той факт, що ключовим моментом у виборі зовнішньополітичного курсу Карла XIV стало його бажання зберегти суверенітет та забезпечити національну безпеку країни.

Обравши нейтралітет як основу зовнішньополітичної стратегії він надалі зазнав низку істотних змін під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. У процесі його трансформації можна умовно виділити наступні етапи.

Перший етап бере початок у 1814 р. (закінчення Наполеонівських війн) і закінчується в 1907 р. підписанням Гаазької конференції. Швеція в ці роки вперше проголосила про наміри дотримуватися політики нейтралітету й підтвердила ці наміри в офіційному документі - шведсько-норвезькій унії 1814 року. Важливим у цей період став розпад шведсько-норвезька унії у 1905 р., внаслідок якого Швеція втратила значні території [20]. Розрив унії пройшов мирно, проте міжнародна обстановка в ті роки загострювалася, і незважаючи на те, що Швеція продовжувала дотримуватися політики нейтралітету, вона з іншими скандинавськими країнами зміцнила свої оборонні сили.

У цей період Швеція підписала декілька конвенцій з іншими державами на конференції в Гаазі, намагаючись спільними зусиллями створити загальні правила нейтралітету. Такими документами стали «Конвенція про права і обов'язки нейтральних держав і осіб у випадку сухопутної війни» та «Конвенція про права і обов'язки нейтральних держав і осіб у випадку морської війни» 1907 року [14], що визначають права та обов'язки нейтральних держав у випадку війни або військового конфлікту.

Другий етап припадає на початок ХХ ст. до 1939 рр. (початку Другої Світової війни). На початок Першої Світової війни Швеція мала сильну економіку, була постачальником залізної руди та сталі, при цьому не мала значного впливу на європейську політику. З перших днів війни проблема зовнішньополітичного курсу країни стала першорядним питанням суперечностей шведської еліти: ліберали і соціал-демократи виступали за збереження політики нейтралітету й симпатизували Антанті, в той же час, праві і консерватори були прихильниками Троїстого союзу. Уряд турбував, з одного боку, німецький ультиматум – примус вступити у війну, з іншого – превентивні військові міри Росії проти Швеції. Як результат, шведська еліта прийшла до спільного рішення зберегти свій нейтралітет у цій війні. Нейтралітет дозволяв шведським діловим колам торгувати з обома коаліціями та в кілька разів збільшувати свої прибутки: зросла інтенсивність економічних відносин з Німеччиною та Росією [16].

Цей етап характеризується створенням засад взаємного нейтралітету. 8 серпня 1914 року Швеція і Норвегія прийняли Декларацію про взаємний нейтралітет, де зобов'язалися проводити консультації відносно політики нейтралітету, не піднімати зброї один проти одного. У листопаді того ж року Швеція, Данія і Норвегія підготували спільну ноту воюючим країнам, яка містила в собі протест проти порушення скандинавського нейтралітету [5]. Ця необхідність була викликана тим, що в Гаазьких конвенціях були прописані тільки права та обов'язки, а самому поняттю «нейтралітет» приділялося менше уваги. Проте розробка засобів захисту основних принципів міжнародного права і санкцій в разі їх недотримання так і залишилася не обумовленою, що давало змогу у майбутньому Швеції проводити більш гнучку політику нейтралітету, яка може змінюватися в залежності від зовнішніх обставин.

Хоча Швеція була нейтральною, під впливом Німеччини вона все ж певним чином відступила від своєї політики: країна відправляла добровольців для боротьби фінської Білої гвардії разом з німцями проти червоних та росіян під час громадянської війни у Фінляндії. А під кінець закінчення війни Швеція у травні 1918 підписала торгову угоду з Антантою, тим самим вчасно встигнувши продемонструвати свою прихильність переможцям, опинившись поза економічною війною між країнами-переможцями та країнами, що прогнали.

Перша світова війна визначила важливу межу у політиці нейтралітету Швеції: вона стала здобувати традиційний характер, вважалася предметом національної гордості. У 1930 р. у Заяві Конституційного комітету № 17, знов наголошувалося на дотриманні правил політики нейтралітету під час війни та військового конфлікту [17].

Третій етап трансформації нейтралітету Швеції пов'язаний з Другою Світовою війною (1939 – 1945 рр.), у цей період, боячись загрози з боку СРСР та не побачивши в Лізі Націй гаранта своєї територіальної цілісності, Швеція проголосила замість позаблокового статусу статус «неворожості», під яким постачала зброю, волонтерів, продовольчі товари, Фінляндії у Радянсько-фінській війні [4], знов засвідчивши гнучкість своїх зовнішньополітичних позицій. Німецька окупація Фінляндії, Данії та Норвегії стала випробуванням для шведської політики нейтралітету, тому коли масштаби загрози досягли максимально допустимого рівня, шведський уряд поступився тиску Німеччини та підписав Транзитну угоду у липні 1940 року і Швеція стала однією з провідних економічних опор Німеччини [18]. Проте не дивлячись на її співпрацю із Німеччиною, під тиском союзників та зі зміною ходу воєнних дій, внаслідок подій під Сталінградом, Швеція все ж припинила надавати підтримку Німеччині.

Четвертий етап охоплює період «холодної війни», коли шведський Риксдаг у 1949 р. сформулював позицію нейтралітету в зовнішній політиці як «позаблоковість у мирний час, націлена на нейтралітет під час війни» [4]. Швеція мала намір використовувати його для просування миру та безпеки в рамках ООН. У радянсько-шведському комюніке від 3 квітня 1956 р. міститься наступне: «Швеція підтримує нейтралітет у випадку війни в рамках зобов'язань, які накладає членство в ООН... ця зовнішня політика відповідає не тільки інтересам Швеції, але й зобов'язана підтримувати мирні і дружні зв'язки у цій частині Європи» [10].

Швеція стала однією з перших держав, в яких проблеми війни і миру розглядалися на академічному рівні. У 1964 році був створений Стокгольмський інститут дослідження проблем миру та Інститут мирних досліджень при Гетеборзькому університеті на честь 150-річчя шведського нейтралітету. При цьому Швеція була і залишається одним з лідерів міжнародного руху за роззброєння [15].

П'ятий етап трансформації нейтралітету Швеції бере початок після закінчення «холодної війни», саме на цьому етапі він зазнає найбільш істотні зміни. Його аналіз показує, яким чином змінюються засади нейтралітету під впливом процесів глобалізації та регіоналізації. В умовах нових викликів кінця ХХ – початку ХХІ ст. нейтралітет Швеції завадив належним чином зреагувати на міжнародні кризи [9]. Після подій у Косово, Швеція дещо змінила погляди на свій нейтралітет, стала допускати співробітництво у випадку загрози миру та безпеці. Це можна наглядно побачити у звіті комітету з конституційних і закордонних справ Швеції (2002 р.): «Нейтральний напрямок політики безпеки добре працював при появі конфліктів. Але в майбутньому безпека – це дещо більше, ніж відсутність військових конфліктів. Тому для нашої країни буде краще

співпрацювати з іншими державами в галузі безпеки. Це буде також проявлятися у сприянні співробітництва з ООН й через членство в ЄС. Розумна обороноздатність – це зараз першорядне для нашої політики безпеки» [19].

Цей етап характеризується активізацією участі Швеції в міжнародних структурах, зокрема співпраці в сфері безпеки. Так, у 1995 році Швеція приєдналася до ЄС, активізувала співробітництво з НАТО [5]. Після ратифікації Швецією Лісабонського договору була закладена правова база розвитку спільної політики в галузі оборони та безпеки. Швеція надає допомогу PESCO – Постійному структурному співробітництву ЄС у сфері безпеки та оборони, виявляє позитивне ставлення до спільної зовнішньої політики і політики в галузі безпеки (СЗПБ) [3].

У 1994 р. Швеція долучилася до програми «Партнерство заради миру», (ініціативи НАТО), в рамках якої вона є асоціативним членом Ради Євроатлантичного Співробітництва. У форматі даної організації проводилася спільна миротворча діяльність в Боснії (1995 - 2004 рр.), Косово (1999 р.), Лівії (2011 р.) та Афганістані (2001 - 2014 рр.). Ця програма дала змогу Швеції стати партнером НАТО без вступу до цієї організації. Розвивається співпраця у військово-технічній сфері [13].

Не дивлячись на активізацію співпраці в сфері безпеки з міжнародними акторами, політика нейтралітету продовжує бути основою сучасної зовнішньополітичної стратегії держави [8]. Прикладом цього є позиція Швеції з приводу газопроводу «Північний потік – 2», на будівництво якого у червні 2018 року вона дала згоду. Згідно заяв керівництва держави, Швеція планує дотримуватися норм міжнародного права, принципу нейтралітету, адже міжнародно-правових причин заборони будівництва немає [6]. Проте Швеція не дала згоду на розміщення газопроводу на острові Готланд, попередивши поширення впливу Росії на Балтійському морі.

Певний відхід Швеції від політики нейтралітету на сучасному етапі обумовлений декількома причинами. По-перше, це внутрішній фактор, а саме криза шведської економіки наприкінці 1980-х – початку 1990-х рр., яка потребувала змін й у зовнішній політиці [12]. Навіть консервативні партії країни бачили необхідність у виході країни на глобальний рівень. По-друге, це зовнішній фактор – розпад Радянського Союзу, з новим багатополярним світом збройний нейтралітет став перешкоджати можливостям Швеції реагувати на міжнародні кризи, і політики стали готові змінити свої погляди на нейтралітет [7].

Сучасний стан шведської політики нейтралітету допомагає визначити Заява про зовнішню політику Риксдага в 2018 році, яку представила Міністр закордонних справ Марго Валструм: «Наше неприєднання до військових об'єднань добре нам служить і підтримує стабільність та безпеку в Північній Європі. Це потребує ініціативних, широких та відповідальних кроків щодо зовнішньої політики та політики безпеки, щоб захистити наших громадян і країну» [21].

Отже, після проголошення на початку XIX ст. політика нейтралітету Швеції зазнала істотних змін. Умовно еволюцію шведського нейтралітету можна поділити на п'ять основних етапів. Перший етап (1814 – 1907 рр.) – це перші спроби Швеції проголосити свій нейтральний статус, обумовлені втратою провідної ролі в Північній Європі, неспроможністю держави належним чином забезпечити національну безпеку. На другому етапі (початок XX ст. – 1939 р.) визначається межа у політиці нейтралітету країни: вона стала здобувати традиційний характер, вважатися предметом гордості громадян. Третій етап (1939 – 1945 рр.) позначився проголошенням статусу «неворожості» замість

позаблокового статусу, щоб запобігти загрозі з боку СРСР та певним відходом від нейтральності в Другій Світовій війні. Четвертий етап (1950-ті – 1990-ті рр.) включає зміну сутності нейтралітету на «позаблоковість у мирний час, націлену на нейтралітет під час війни», а також активну діяльність в ООН, участь у миротворчих операціях. П'ятий етап (з кінця ХХ ст.) характеризується змінами під впливом процесів глобалізації та актуалізації нових загроз міжнародній безпеці.

Сьогодні особливістю шведської політики нейтралітету є її неформальний характер, нейтральний статус документально не закріплений, але його постійно підкреслюють в зовнішньополітичній декларації. Завдяки цьому шведський нейтралітет носить досить гнучкий характер, його трактування змінюється в залежності від внутрішніх та зовнішніх обставин, що в свою чергу дозволяє державі досить швидко адаптуватися до нових умов у міжнародному середовищі.

Список використаної літератури

1. Антошкін В. Трансформації концепції нейтралітету та позаблоковості європейських країн в умовах глобалізації / В. К. Антошкін, В. В. Цвірова // Стратегічні пріоритети. - 2013. - № 2. - С. 161-167 ; Antoshkin V. Transformatsii kontseptsii neitralitetu ta pozablokovosti yevropeiskykh krain v umovakh hlobalizatsii / V. K. Antoshkin, V. V. Tsvirova // Stratehichni priorytyty. - 2013. - № 2. - S. 161-167.

2. Безкоровайний В. Політика нейтралітету. Так чи ні? / В. Безкоровайний // Морська держава. - 2010. - № 49. - С. 58-60. ; Bezkorovainyi V. Polityka neitralitetu. Tak chy ni? / V. Bezkorovainyi // Morska derzhava. - 2010. - № 49. - S. 58-60.

3. Вдовенко В.М. Роль і місце європейських нейтральних країн в загальноєвропейській системі безпеки / В. М. Вдовенко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2005. - Вип. 55, Ч. II. - С. 68-77. ; Vdovenko V.M. Rol i mistse yevropeiskykh neitralnykh krain v zahalnoevropeiskii systemi bezpeky / V. M. Vdovenko // Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn. - 2005. - Vyp. 55, Ch. II. - S. 68-77.

4. Гулякин С. С. Двойной нейтралитет Швеции в 1940-1970 годах / С. С. Гулякин // Научно-технические ведомости Санкт-Петербургского государственного политехнического университета. Гуманитарные и общественные науки. - 2018. – Т. 9, № 1. - С. 45-53. ; Gulyakin S. S. Dvoynoy neytralitet Shvetsii v 1940-1970 godakh / S. S. Gulyakin // Nauchno-tekhnicheskie vedomosti Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo politekhnicheskogo universiteta. Gumanitarnye i obshchestvennye nauki. - 2018. – Т. 9, № 1. - S. 45-53.

5. Коломієць О. В. Безпекова парадигма Скандинавського нейтралітету: на прикладі Швеції та Фінляндії / О. В. Коломієць // Проблеми міжнародних відносин. - 2013. - Вип. 6. - С. 81-98. ; Kolomiets O. V. Bezpekova paradyhma Skandynavskoho neitralitetu: na prykladi Shvetsii ta Finliandii / O. V. Kolomiets // Problemy mizhnarodnykh vidnosyn. - 2013. - Vyp. 6. - S. 81-98..

6. Куса І. 7 причин, які вплинули на Стокгольм: чому Швеція дала дозвіл "Північному потоку-2" [Електронний ресурс] / І. Куса, А. Прокіп // Європейська правда. – 2018.– 14 червня. – Режим доступу : <https://www.euointegration.com.ua/experts/2018/06/14/7083066/> ; Kusa I. 7 prychnyn, yaki vplynuly na Stockholm: chomu Shvetsiia dala dozvil "Pivnichnomu potoku-2" [Elektronnyi resurs] / I. Kusa, A. Prokip // Yevropeiska pravda. – 2018. – 14 chervnia. – Rezhym dostupu : <https://www.euointegration.com.ua/experts/2018/06/14/7083066/> (дата звернення: 02.10.2019)

7. Манжола В. А. Нейтралітет та позаблоковість у європейській системі міжнародних відносин : моногр. / В. А. Манжола, В. М. Вдовенко. – Київ : Видавничо-поліграфічний

центр «Київський університет», 2007. - 167 с. ; Manzhola V. A. Neitralitet ta pozablokovist u yevropeiskii systemi mizhnarodnykh vidnosyn : monohr. / V. A. Manzhola, V. M. Vdovenko. – Kyiv : Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskiy universytet», 2007. - 167 s.

8. Мельник О. Нові виклики та загрози вимагають нових підходів до оборони: досвід Швеції / О. Мельник, А. Чернова // Національна безпека і оборона. - 2009. - № 1. - С. 30-36. ; Melnyk O. Novi vyklyky ta zahrozy vymahaiut novykh pidkhodiv do oborony: dosvid Shvetsii / O. Melnyk, A. Chernova // Natsionalna bezpeka i oborona. - 2009. - № 1. - С. 30-36.

9. Пашков М. Шведська модель безпеки: миролюбний, добре озброєний нейтралітет / М. Пашков // Національна безпека і оборона. - 2009. - № 1. - С. 40-43. ; Pashkov M. Shvedska model bezpeky: myroliubnyi, dobre ozbroieniye neitralitet / M. Pashkov // Natsionalna bezpeka i oborona. - 2009. - № 1. - С. 40-43.

10. Смирнова А. А. Соотношение понятий «мир» и «нейтралитет» во внешней политике Швеции / А. А. Смирнова, В. В. Фёдоров // *Studia Humanitatis Borealis*. - 2016. - № 1(6). - С. 16-27. ; Smyrnova A. A. Sootnosheniye poniaty «myr» y «neitralytet» vo vneshnei polityke Shvetsyy / A. A. Smyrnova, V. V. Fëdorov // *Studia Humanitatis Borealis*. - 2016. - № 1(6). - С. 16-27.

11. Alin O. Carl Johan och Sveriges yttre politik 1810-1815 / O. Alin. - Stockholm, 1899. - 78 p.

12. Berger S. The great paradox of swedish neutrality in the Cold War and today [Electronic resource] / S. Berger // *War On The Rocks*. – Mode of access : <https://warontherocks.com/2015/12/the-great-paradox-of-swedish-neutrality-in-the-cold-war-and-today/> (дата звернення: 28.09.2019).

13. Chang F. K. Sweden's Foreign Policy: Nonaligned, But Not Entirely Neutral [Electronic resource] / F. K. Chang. // Foreign Policy Research Institute. – Mode of access : <https://www.fpri.org/2017/11/swedens-foreign-policy-nonaligned-not-entirely-neutral/> (дата звернення: 30.09.2019)

14. Hague Convention (V) Respecting the Rights and Duties of Neutral Powers and Persons in Case of War on Land [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.refworld.org/docid/3ddca4e14.html> (дата звернення: 08.09.2019).

15. Hetmanchuk N. Swedish Foreign Policy: Neutrality vs. Security [Electronic resource] / N. Hetmanchuk. – Mode of access : https://pol.illinoisstate.edu/downloads/conferences/2012/2AHetmanchuk_Swedish.pdf (дата звернення: 12.09.2019)

16. Joesten J. Phases in Swedish Neutrality [Electronic resource] // *Foreign Affairs*. – Mode of access : <https://www.foreignaffairs.com/articles/sweden/1945-01-01/phases-swedish-neutrality> (дата звернення: 30.09.2019)

17. Konstitutionsutskottets utlåtande 1930:Ku17 (Заява Конституційного комітету № 17 1930 року) [Electronic resource] // *Sveriges riksdag*. – Mode of access : https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/utlatande/konstitutionsutskottets-utlatande-nr-17_DR10Ku17 (дата звернення: 23.09.2019).

18. Lindberg F. Skandinavien und das Deutsche Reich // *Europa und die Einheit Deutschlands. Eine Bilanz nach 100 Jahren*. / F Lindberg ; Hrsg. von Walter Hofer. - Köln, 1970. - S. 161-162.

19. Sammansatta konstitutionsoch utrikesutskottets betänkande 2002/03 (Звіт комітету з конституційних і закордонних справ від 2002/03) [Electronic resource] // *Sveriges riksdag*. –

Mode of access URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/eus--yttre-forbindelser-i-ett_GQ01KUU2/html (дата звернення: 29.09.2019).

20. Sundelius B. Foreign Policies of Northern Europe / B. Sundelius. – Colorado : Westview press, 1982. - 225 p.

21. Utrikesdeklarationen 2018. (Декларація зовнішньої політики) [Electronic resource] // Regeringskansliet. – Mode of access : <https://www.regeringen.se/tal/2018/02/utrikesdeklarationen-2018/> (дата звернення: 04.09.2019)

22. Weibull J. Neutralitet – då, nu och framgent / J. Weibull // Tidskrift I sjöväsendet. 1998. - S. 93-103.

23. Wahlbäck K. The Roots of Swedish Neutrality / K. Wahlbäck. – Uppsala : Ord— Form AB, 1986. - S. 35–37.

Стаття надійшла до редакції 05.10.2019 р.

V. Trofymenko

N. Chokotylo

STAGES OF THE TRANSFORMATION OF SWEDISH NEUTRALITY

After collapse of the international relations bipolar system, with alteration of the nature of threats to international security, increase of the number of regional conflicts, the process of reviewing national security policies by current states is becoming relevant. The experience of highly developed states with clear positions in the international arena, such as Sweden, is of special scientific interest. Sweden's experience in this area can help other countries to seek new models of security, solutions to overcome conflicts, and also helps to appreciate the potential for the development of the institution of neutrality in modern international conditions.

The article analyzes the phenomenon of Swedish neutrality. It is devoted to the analysis of the main stages in the process of formation and transformation of Sweden's neutrality policy and also highlights their specific features. The article explores the evolution of this policy since 1814, identifies the current characteristics of Swedish neutrality and its features.

Basing on the history of this country, we have distinguished the stages of its neutrality. The first stage - from 1814 to 1907- is the period when Sweden begins its first attempts to proclaim the neutral status. This was due to the fact that the country stopped to occupy a leading position in the world and could not properly ensure the security of its citizens. Also the stage is characterized by the first attempt of Sweden and other countries to create general rules of neutrality. At this stage, the documents contain information on the rights and obligations of neutral states in the case of war or military conflict. The second stage dates from 1907 until 1939, when the Scandinavian countries formed the general principles of neutrality. It also highlights the traditional character of neutrality policy during the World War I and its flexibility in the face of external threats. Third stage: from 1939 to 1946. It is connected to the Second World War and ends with the beginning of the Cold War. During this period, Sweden declared "non-hostility" instead of non-aligned status to prevent threats from the Russia. The fourth stage is the stage dated from the 1950s to the 1990s (the Cold War stage). During this period, in 1949, the Riksdag changed its position of neutrality to "non-aligned status in peacetime aimed at neutrality during the war" to avoid nuclear exchange between great powers. Also during this period, Sweden worked closely with the UN, participating in peacekeeping operations around the world. The fifth stage can be distinguished from the 1990s to the present time. It is formed at the end of the Cold War and continues to this day. It is influenced by factors of globalization and political situation in the world.

Today, a peculiar feature of Swedish neutrality policy is its informal nature. Due to this, Swedish neutrality is quite flexible, its interpretation changes depending on internal and external circumstances, which in its turn makes it possible for the state to adapt quickly enough to new conditions in the international environment and new challenges of the present.

Keywords: *neutrality, Sweden, foreign policy, EU, NATO.*

УДК 327.82

М.В. Трофименко

РОЛЬ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Стаття присвячена аналізу питання взаємодії публічної дипломатії та національної безпеки. Зазначається, що під впливом глобалізації сучасні міжнародні відносини зазнали значних змін, зокрема держава втратила свою монополію на розробку та реалізацію зовнішньої політики, все більше ваги та впливу на імідж країни за кордоном набувають недержавні суб'єкти, інформаційні технології для цього пропонують їм чисельні комунікативні механізми. В статті звертається увага на дослідження публічної дипломатії в контексті забезпечення національної безпеки держави. Одними з перших дослідженням зазначеного питання зайнялись військовий Еліу Рут, журналіст Вальтер Липпман та дипломат Едмунд Гулліон. В статті зазначається, що з огляду на триваючу військову агресію Росії на Сході України, анексію Криму, необхідність ефективного протистояння російським атакам у інформаційній сфері, донесення об'єктивної інформації щодо України на окуповані території Донецької, Луганської областей, Автономної Республіки Крим та територію Росії, питання реалізації публічної дипломатії задля забезпечення національної безпеки набуває для України особливого значення та актуальності. Аналізується Воєнна доктрина України та Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України на предмет ролі публічної дипломатії та стратегічних комунікацій у забезпеченні національної безпеки України.

Робиться висновок щодо того, що публічна дипломатія з урахуванням активного розвитку інформаційних технологій є одним з найголовніших, центральних невійськових засад забезпечення національної безпеки держави. Уряди країн світу приділяють значну увагу розвитку публічної дипломатії. Україна на законодавчому рівні закріпила свої наміри розвивати, виділяючи значні ресурси, публічну дипломатію країни.

Ключові слова: *національна безпека, публічна дипломатія, оборонна дипломатія, військова публічна дипломатія, стратегічні комунікації, всеохоплююча дипломатія, стратегія національної безпеки.*

DOI 10.34079/2226-2830-2019-9-26-182-194

Питання публічної дипломатії та національної безпеки є надзвичайно актуальними для дослідження, особливо релевантним для сучасної політичної науки є питання взаємодії цих двох категорій.